

KÖNYVSZEMLE / BOOK REVIEWS

Hardi Tamás (2023): Urbanizáció és környezetet – A városfejlődés okai és következményei (Libri Kiadó, Budapest, 203 o.)

KÉZAI PETRA KINGA

KÉZAI Petra Kinga: tudományos segédmunkatárs, HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály; kezai.petra@krtk.hun-ren.hu; egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Vezetéstudományi és Marketing Tanszék; 9026 Győr, Egyetem tér 1.; kezai.petra.kinga@sze.hu; <https://orcid.org/0000-0001-5427-0127>

Petra Kinga KÉZAI: junior research fellow, West Hungarian Research Department, Institute for Regional Studies, HUN-REN Center for Economic and Regional Studies; Liszt Ferenc u. 10., H-9022 Győr, Hungary; kezai.petra@krtk.hun-ren.hu; assistant professor, Department of Corporate Leadership and Marketing, Kautz Gyula Faculty of Business and Economics, Széchenyi István University; Egyetem tér 1., H-9026 Győr, Hungary; kezai.petra.kinga@sze.hu; <https://orcid.org/0000-0001-5427-0127>

A 21. században a világ gyorsan növekvő népességének többsége városokban, illetve városias jellegű térségekben él, így kijelenthető, hogy a városok növekedése, az urbanizáció napjaink egyik fő globális problémája. A recenzált kötet korunk e problémakörét járja körbe, 203 oldal terjedelemben elemezve a város, az urbanizáció és a természeti környezet kapcsolatrendszerét. A könyv szerkezetét tekintve a bevezetést követően öt fejezetből épül fel: „A város és környezete a történelemben”, majd „Az urbanizáció”, „A város és térsége”, „A városi környezet” és „A jövő, a fenntartható város” fejezetekből áll, végül egy rövid befejezéssel zárul.

A bevezetésben a szerző rávilágít arra, hogy az urbanizáció környezeti kérdéseiben a városi lakosságszám növekedése mellett olyan további tényezők is fontos szerepet játszanak, mint a városok térbeli terjeszkedése, az extenzív területhasználat és a városi életforma terjedése a nem városi településeken. A szerző egyetért Luis Bettencourt és Geoffrey West megállapításával, mely szerint e globális probléma rendkívül komplex, és a terhet nem önmagában a város, mint a humán lét és tevékenység koncentrációja jelenti. Jelen kötetben a szerző a város, az urbanizáció és természeti környezet kapcsolatrendszerének vizsgálata során arra a kérdésre keresi választ, hogy mitől lesz természeti környezet és társadalom rendszere fenntartható, illetve, hogy miként járulhat hozzá a környezetünk társadalmunk hosszú távú fenntarthatóságához.

Ezen kutatási kérdések mentén a könyv első fejezetében értelmezi a város fogalmát, valamint történelmi áttekintést nyújt a város és a természeti környezet kapcsolatáról, a neolitikus mezőgazdasági forradalomtól kezdődően az ipari for-

radalmon át egészen napjainkig, a modern város kialakulásáig, amikor tömegjelenséggé vált az urbánus lét. Ezt követően a földrajzi környezet jelentőségének kérdését járja körbe Paul Krugman nyomán, vagyis azt, hogy minek köszönhető egyes települések kiemelkedése, fontos központtá válása, míg mások az idők folyamán elveszítik városi pozíciójukat. Majd Max Weber idézve, röviden összehasonlítja a „nyugati” és „keleti urbanizmust”, végül párhuzamot von az ipari forradalom és a városok változása között.

A szerző a második fejezetben az urbanizációt a modern kor meghatározó jelenségeként elemzi. Értelmezi az urbanizáció fogalmát és elméletét, majd az urbanizáció négy szakaszát: az urbanizációt, szuburbanizációt, dezurbanizációt és a reurbanizációt a legjelentősebb tudósok, például Lewis Mumford, Henri Lefebvre, Manuel Castells, Enyedi György, Leo Van den Berg munkásságát felidézve mutatja be. Annak érdekében, hogy részletesen szemléltesse a városfejlődési szakaszokat, hazai és nemzetközi városi példákat is bemutat, amelyek a laikus olvasókat is segítik a könnyebb megértésben. A fejezet végül Jack P. Gibbs ötlépcsős modelljének és John Friedmann centrum-periféria modelljének ismertetésével zárul.

A harmadik fejezetben a város és térsége kap szerepet. Mivel a város nemcsak a saját lakóinak, hanem más településeken élők számára is kínál városi szolgáltatásokat, úgynevezett „többletfunkciókat” lát el például az orvosi ellátás, iskolai oktatás területén. A szerző ezért a várost Heinrich Thüinen elmélete alapján piacként, egy zárt rendszer központjaként értelmezi. Ugyanakkor a tradicionális felfogás szerint a városok elválaszthatatlan részét képezik a vonzáskörzetek, az adott város körüli területek, amelyek lakosai számára különböző funkciókat lát el. Az évszázadokon át fennálló éles különbségek a város és falu között napjainkra elhalványultak; a digitalizáció elterjedésével a piacközponti szerep elveszett, de ugyanígy megváltozott a földrajzi közelség elve is, így a XXI. században már inkább várostérségekről és városi régiókról beszélhetünk. A szerző T. T. Forman nyomán részletesen bemutatja a modern városségió fogalmát és annak szerkezetét. Végezetül, mivel a városségió dinamikus jelenség, annak belső átalakulását, valamint társadalmi és ökológiai áramlásait ismerteti: a lakosok, munkahelyek, szolgáltatások, költözések, illetve a vállalkozások áramlását. A fejezet végén a szerző bemutatja egy átfogó empirikus kutatás eredményeit a Győr környéki lakosság közlekedési szokásairól.

A kötet negyedik, egyben leghosszabb, leginkább kidolgozott és így legértékesebb fejezete az „idilli” vidéki környezettel szemben a városi környezet ókor óta ismert témakörét dolgozza fel. A fejezetben a szerző rávilágít arra, hogy a város miként alakítja át a természetes ökoszisztémákat, illetve azok egyes elemeit (mint a városi éghajlatot, a vízkörforgást, a talajt, a biodiverzitást, illetve a területhasználót). Átfogó képet ad az egyes környezeti erőforrások gondos és pozitív, illetve gondatlan és pazarló felhasználásáról, valamint ezek következményeiről.

Az utolsó, ötödik fejezet a városi élet feltartóztathatatlan elterjedéséből indulva azt a kérdést járja körül, hogy a jövőben a városok, illetve az urbánus te-

rek miként tehető társadalmi, gazdasági és természeti szempontból egyaránt fenntarthatóvá. A szerző három témakört érint a fejezetben. Először tisztázza a fenntarthatóság fogalmát, amely az ENSZ égisze alatt 1983-ban létrejött Környezetvédelmi és Fejlesztési Bizottság (UN Commission on Environment and Development) munkásságához kötődik, illetve Tóth József nyomán bemutatja a tetraéder településmodellt, majd felhívja a figyelmet arra, hogy napjainkban a várostervezésnél elsőbbséget kell adni a környezeti dimenzióknak. Tárgyalja továbbá a kompakt vagy szétterjedő városfejlesztéssel kapcsolatos tudományos vitát. A kompakt város a rövid távolságok városaként is ismert (angolul: city of short distance, németül: Stadt der kurzen Wege), egy olyan várostervezési és városépítészeti koncepció, amely a viszonylag nagy lakósűrűséget és a vegyes területhasználatot támogatja, alapja pedig a hatékony tömegközlekedési rendszer, valamint az alacsony energiafogyasztás és környezetterhelés. A szerző a vitában a kompakt várost támogatja, mint vitathatatlanul fenntarthatóbb településtípust. Kiemelten foglalkozik a zöldterületek jelentőségével, és számos jó példát sorol fel, ahol sikeresen alkalmaztak olyan innovációkat, mint a kertvárosi koncepciókat Ebenezer Howard nyomán, illetve a zöldtető vagy a függőleges erdő építését, amelyre példa a Bosco Verticale Milánóban. Ezek az új, innovatív megoldások egyfajta pótlékként támogatják a fenntartható város létesítését azon területeken, ahol másra nincsen lehetőség.

A befejező fejezetben a szerző megfogalmazza következtetéseit. Mivel a föld lakossága az előrejelzések szerint a jövőben is urbánus terekben fog élni, kulcsfontosságú, hogy a városi életet a környezeti kapcsolatszerkezethez tudják igazítani. Így tehát alapvető feltétel, hogy a város környezeti terhelését csökkenteni kell. Ez többféle módon is elérhető, de a szerző véleménye szerint a legfontosabb a térfoglalás és a terjeszkedés tudatos megtervezése. Ezen a területen különösen jelentős szerep jut a zöldterületek tervezésének, valamint a városlakók alkalmazkodási képességének a megváltozott körülményekhez.

Az ismertetett kötet a Libri Kiadó Kaleidoszkóp Könyvek Bölcsészeti- és Társadalomtudományi sorozatának egy újabb értékes darabja, amely hiánypótló műként dolgozta fel a város és az urbanizáció témakörét, így az érdeklődő szakavatott és laikus olvasó figyelmét egyaránt kiérdemli.